

Nr 375.

Godkänd av första kammaren den 8 juni 1928.

Godkänd av andra kammaren den 8 juni 1928.

Riksdagens skrivelse till Konungen, angående utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13.)

(Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.)

T i l l K o n u n g e n .

I inom andra kammaren väckt motion, nr 384, har gjorts framställning därom, att en noggrann utredning måtte komma till stånd rörande jordbrukets ekonomiska läge, samt, om anledning därtill föreläge, jämväl måtte utredas frågan om vilka åtgärder, som borde vidtagas för att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft, så att jordbruket i likhet med övriga näringsgrenar kunde skänka sina utöware lön för möda och anständig bärgning, samt att ekonomiska förutsättningar skapades för att den lejda arbetskraften måtte kunna erhålla löneförmåner, som över huvud taget och i regel tillämpades för den lejda arbetskraften inom andra näringsområden.

I en annan likaledes inom andra kammaren väckt motion nr 397 har påpekats behovet därav att genom Eders Kungl. Maj:ts försorg verkställdes en allsidig utredning om jordbrukets ekonomiska förhållanden, dels ock en utredning om lantarbetarnas ekonomiska och sociala ställning samt om möjligheterna till åtgärder för dess förbättrande.

Andra kammarens utskott har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna av socialstyrelsen och lantbruksstyrelsen.

Den fråga, motionärerna här fört fram till riksdagens prövning, är synnerligen omfattande samt genom sin ekonomiska och sociala innebörd utomordentligt betydelsefull. Jordbrukets centrala plats i vår folkhushållning och dess intima förbindelse med de allra flesta andra näringsgrenar göra verkningarna av ett jordbrukets nödläge starkt kännbara på många av det ekonomiska livets områden. Att ett dylikt nödläge är för handen synes numera vara allmänt erkänt, även om meningarna äro delade i fråga om graden av detsamma. Den otillfredsställande ekonomiska bärigheten hos vår jordbruksnäring tvingar många av dess utöware att underkasta sig en levnadsstandard, som är avse-

vårt lägre än för de flesta andra medborgaregrupper. I fråga om lantarbetarkåren föreligger ett genom socialstyrelsen sammanbragt statistiskt material, som med full tydlighet ådagalägger, att denna kår befinner sig i ett betydligt ogynnsammare löneläge än den övriga arbetareklassen. Men även de självägande jordbrukarna äro hårt pressade av jordbrukets svaga konjunkturläge och äro i många fall icke bättre ställda än lantarbetarna.

Med hänsyn dels till den föreliggande frågans stora samhällseliga vikt och dels till den omständigheten, att statsmakterna enligt riksdagens mening kunna och böra på ett effektivare sätt än hittills medverka till en förbättring av jordbrukets villkor, har även riksdagen för sin del funnit en närmare utredning av hithörande frågor vara önskvärd. Det har därvid synts riksdagen ofrånkomligt, att en strävan att förbättra lantarbetarnas levnadsvillkor — i den mån en sådan är avhängig av statsmakternas understöd — måste förknippas med allmänna åtgärder till hela jordbruksnäringens höjande till större räntabilitet, ty riksdagen förutsätter, att statsmakterna icke för närvarande äro sinnade att genom direkt subvention till jordbrukets lönearbetare förhjälpa dem till ett gynnsammare ekonomiskt läge. Med denna syn på frågan har riksdagen funnit, att en utredning i motionernas syfte främst bör avse att anvisa åtgärder, som kunna bidra till att underlätta övervinnandet av de svårigheter, varmed jordbruksnäringen för närvarande har att kämpa.

Vid den utredning i ämnet, som riksdagen sålunda anser bör komma till stånd, torde det emellertid icke vara erforderligt att, som motionärerna ifrågasätta, lägga betydande vikt vid ett fastställande av att ifrågavarande näring verkligen befinner sig i ett tillstånd av depression. Frånsett att detta förhållande, såsom riksdagen redan påpekat, torde vara allmänt erkänt, föreligga redan utredningar, som siffermässigt belysa denna sak. Riksdagen syftar härvid på de räkenskapsresultat från svenska jordbruk, som hopbragts på uppdrag av lantbruksstyrelsen och under en följd av år publicerats. Även om dessa räkenskapsresultat icke lämna en uttömmande bild av jordbrukets faktiska läge, torde de dock efter en kritisk granskning och med nödiga kompletteringar vara tillräckliga för ett bedömande av graden av jordbrukets svårigheter. I den del utredningen skulle avse att fastställa jordbrukets ekonomiska läge torde den alltså kunna bliva av mycket begränsad räckvidd och icke behöva medföra större kostnader.

Som nästa led i utredningsarbetet torde orsakerna till jordbrukets betryckta läge böra klarläggas, dels i den mån de kunna avläsas i de förutnämnda räkenskapsresultaten från svenska jordbruk och dels i den mån de kunna genom andra undersökningar fastställas. Riksdagen förmodar, att den pågående utredningen om tullsystemets verkningar härvidlag kan bliva av visst värde. Uppmärksamheten torde även böra fästas vid importens inverkan i konkurrensavseende. Likaså torde böra undersökas, i vad mån bristen på planmässighet i ansträngningarna att tillvarataga den svenska marknadens möjligheter för avsättning av jordbrukets alster kan bidra till svårigheterna för jordbruks-

närings. Och slutligen är en undersökning av huru exportmöjligheterna utnyttjats och vad som härvidlag brister en angelägenhet av stor vikt.

Utan tvivel komma de största svårigheterna att möta den del av utredningsarbetet, som avser positiva förslag till svårigheternas avhjälpande. Dessa förslag bliva givetvis i mycket beroende av resultatet av undersökningarna om orsakerna till jordbrukets betryck. I flera för jordbruksnäringen betydelsefulla frågor äro emellertid utredningar igångsatta — så i den förutnämnda frågan om tullskyddets verkningar och i fråga om jordbrukets primärkredit, varjämte innevarande riksdag beslutit en utredning, avseende ett upphjäljande av smör-exporten. Angående den högre lantbruksundervisningen föreligger ett sakkunnigebetänkande och ifråga om den lägre och småbruksundervisningen är utredning av riksdagen begärd år 1926.

Ett annat område, som torde tarva en närmare belysning, är, om de av staten för jordbrukets tillgodoseende anvisade anslagen dels äro tillräckliga och dels utgå till ändamål, som kunna sägas utgöra de angelägnaste och för jordbrukets ekonomi betydelsefullaste uppgifterna. Riksdagen håller före, att av en dylik undersökning skulle kunna utvinnas åtskillig erfarenhet, som kunde bli till gagn för positiva åtgärder till jordbrukets främjande.

Att riksdagen här företrädesvis betonat betydelsen av att pågående utredningar på här ifrågavarande område kompletteras med utredningar rörande vissa organisatoriska spörsmål och anslagsfrågor, utesluter givetvis icke, att jämväl andra frågor tarva utredning i motionernas syfte. Exempelvis torde fraktfrågan utöva ett ganska avsevärt inflytande på jordbrukets ekonomi, varför en undersökning i vad mån statsfinansiella synpunkter medgiva en fraktlinndring för jordbruksalster synes vara att förorda i här förevarande sammanhang.

Med det ovan anförda har riksdagen endast velat lämna några kortfattade anvisningar på en del av de viktigaste spörsmål, som enligt riksdagens mening böra göras till föremål för en närmare undersökning. I den mån jämväl andra frågor kunna visa sig vara i behov av utredning i samband med den föreliggande huvudfrågan om åtgärder för åstadkommandet av förbättrade ekonomiska förhållanden för vår jordbruksnäring torde det böra ankomma på Eders Kungl. Maj:t att därutinnan meddela erforderliga direktiv. De olika detaljundersökningarna böra sedermera läggas till grund för uppgörandet av ett enhetligt och rationellt avvägt program för jordbruksnäringens främjande i ekonomiskt avseende.

Riksdagen vill emellertid till slut särskilt betona, att det här ifrågasatta utredningsarbetet icke bör få tagas till intäkt för ett uppskjutande av sådana partiella reformer till jordbrukets fromma, som kunna visa sig lämpliga och genomförbara. Jordbrukets läge torde nämligen vara sådant, att varje möjlighet till ett upphjäljande av dess ekonomiska villkor bör utan dröjsmål tillvaratagas och göras fruktbärande.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge

samt angående åtgärder, som kunna och böra vidtagas i syfte att höja jordbrukets ekonomiska bärkraft därhän, att förutsättningar skapas för att jordbrukets arbetare må komma i åtnjutande av förbättrade levnadsvillkor.

Stockholm den 8 juni 1928.

Med undersätlig vördnad.
